

Instytut Rynków i Konkurencji

Sprawozdanie z zebrania Instytutu Rynków i Konkurencji

w ramach cyklu „Rynki i przedsiębiorstwa po kryzysie pandemicznym” – Debata nr 7

16 grudnia 2021r, godz.10.00-12.00. (on-line MS Teams)

Temat: "Przewagi instytucjonalne korporacji międzynarodowych"

Prelegent: **dr Mariusz Sagan**, Zakład Strategii Konkurencji, Instytut Rynków i Konkurencji, Kolegium Nauk o Przedsiębiorstwie, SGH. Zaprezentowano wstępne wyniki badań do rozprawy habilitacyjnej.

Zebranie otworzył prof. dr hab. Roman Sobiecki, dyrektor Instytutu Rynków i Konkurencji, prorektor ds. rozwoju SGH. Powitał wszystkich uczestników debaty – pracowników i sympatyków jednostki naukowej.

Wprowadzenie do dyskusji rozpoczął dr Sagan. Przedstawił główne i szczegółowe cele monografii oraz założenia i metodę badania.

Głównym celem monografii jest rozpoznanie zjawiska przewagi instytucjonalnej korporacji międzynarodowych na rynku globalnym, na dwóch jej poziomach: makroekonomicznym oraz mezoekonomicznym oraz w kontekście pozycji przedsiębiorstw w globalnym łańcuchu wartości i ich wyników ekonomicznych. Cele szczegółowe zostały sformułowane następująco:

- Zdefiniowanie przewagi instytucjonalnej jako nowej kategorii badawczej, w aparacie pojęciowym związanym z międzynarodową przewagą konkurencyjną, wraz z zaproponowaniem mierników przewagi instytucjonalnej.
- Określenie sposobów osiągania i kształtowania przewagi instytucjonalnej na dwóch poziomach taksonomicznych (makro i mezo), z uwzględnieniem uwarunkowań instytucjonalnych (formalnych i nieformalnych).
- Zidentyfikowanie form instytucjonalnego zaangażowania korporacji międzynarodowych na niższym poziomie taksonomicznym (regionalny i lokalny) oraz krytyczna analiza i sformułowanie nowych modeli zaangażowania instytucjonalnego na poziomie makroekonomicznym (dla instytucji formalnych).
- Zidentyfikowanie różnic w zakresie skuteczności interakcji korporacji międzynarodowych z otoczeniem instytucjonalnym rynków docelowych dla dwóch etapów: momentu wejścia na rynek oraz rozwoju firmy.
- Zdefiniowanie barier związanych z dysfunkcyjnymi cechami korporacji międzynarodowych (wadliwe struktury, nieefektywna kultura organizacyjna, wzajemne konkurowanie jednostek korporacji) w kontekście wpływu na instytucje w kraju docelowym i kształtowanie przewagi instytucjonalnej.

Postawiono też następującą tezę pracy:

Współzależność otoczenia instytucjonalnego na rynkach goszczących i oddziałów korporacji międzynarodowych prowadzących tam działalność gospodarczą przyczynia się do osiągnięcia przez przedsiębiorstwa międzynarodowe przewag instytucjonalnych.

Charakter przewagi instytucjonalnej jest kształtowany przez formy zaangażowania instytucjonalnego korporacji międzynarodowych na rynkach goszczących.

W warunkach nasilającego się instytucjonalizmu (zarówno w krajach macierzystych oraz goszczących), przewaga instytucjonalna jest generowana na poziomie makroekonomicznym i mezoekonomicznym, co bezpośrednio wpływa na osiągnięte przez korporacje międzynarodowe wyniki ekonomiczne oraz ich miejsce w globalnym łańcuchu wartości.

Założeniem było osadzenie monografii i przeprowadzonych badań w następujących teoriach:

- Teorie dotyczące ekspansji międzynarodowej przedsiębiorstw (w tym teorie handlu międzynarodowego). Do podstawowych teorii można zaliczyć m.in.: zmodyfikowaną eklektyczną teorię produkcji międzynarodowej (OwnershipLocation-Internalization) J. H. Dunninga oraz teorię instytucjonalnych przewag komparatywnych.
- Nową ekonomię instytucjonalną
- Teorie zasobowe.

Następnie dr Sagan przedstawił metodę prowadzenia badania. Badanie ma charakter jakościowy. Przeprowadzono 21 ustrukturalizowanych wywiadów IDI (individual in-depth interview) w przedsiębiorstwach. W badaniu wzięli udział przedstawiciele z oddziałów międzynarodowych korporacji w Polsce oraz przedsiębiorstw międzynarodowych z polskim kapitałem z dwóch sektorów: przemysłowego i usługowego.

Wstępne wnioski z badania zostały sformułowane następująco:

- Uzyskiwane przez firmy międzynarodowe przewagi relacyjne budują w konsekwencji przewagi instytucjonalne (brak kompetencji w zakresie budowania i zarządzania przewagami relacyjnymi przez biznes jest jedną z podstawowych barier osiągnięcia przewag instytucjonalnych).
- Instytucje są traktowane jako zasób przedsiębiorstwa przez 30% badanych firm międzynarodowych.
- Instytucje są źródłem poprawy pozycji konkurencyjnej dla 20% badanych firm – przewagi instytucjonalne stają się częścią przewag konkurencyjnych (w rozumieniu badanych firm).
- Instytucje są także źródłem straty instytucjonalnej przedsiębiorstw międzynarodowych, generowanej przede wszystkim w związku ze stykami z instytucjami krajowymi.
- Instytucje są istotnym źródłem wzrostu wartości firmy i poprawy wyników ekonomicznych (w porównaniu do konkurencji) dla 20-25% badanych przedsiębiorstw międzynarodowych.

- Firmy, które w trakcie pandemii aktywnie współpracowały z instytucjami, utrwały i zarazem rozszerzały na nowe poziomy taksonomiczne swoje przewagi instytucjonalne.
- Pasywność polskich instytucji w trakcie pandemii Covid-19 zatrzymywała w wybranych firmach proces budowy przewag instytucjonalnych, pasywne były także badane przedsiębiorstwa (ponad połowa). Tym samym zmiana pandemiczna nie stała się początkiem przeorientowania strategicznego badanych przedsiębiorstw międzynarodowych w kontekście instytucjonalnym.

Prezentacja spotkała się z żywym zainteresowaniem uczestników spotkania. Zadali oni szereg pytań dotyczących samej koncepcji i wyników badań.

Jako że dużą wagę przywiązuje się do jakości przeprowadzanych w Kolegium KNOP badań, duża część pytań dotyczyła kwestii metodologicznych.

Przede wszystkim zwracano uwagę, że część pojęć używanych w prezentacji jest niejednoznaczna i wymaga zdefiniowania. Dla przykładu

Prof. dr hab. Stanisław Kowalczyk zwrócił uwagę na konieczność zdefiniowania pojęć i rozróżnienia „poziomu lokalnego i regionalnego”

Prof. dr hab. Teresa Pakulska - na konieczność zdefiniowania pojęć „przewaga instytucjonalna” i „strata instytucjonalna”.

Pan Arkadiusz Zalewski – na definicję pojęcia „wartość pracy”

Prof. Dr hab. Roman Sobiecki zwrócił uwagę na terminologię: w literaturze najczęściej spotykane jest określenie „korporacje transnarodowe”. Tymczasem w pracy używane jest określenie „korporacje międzynarodowe”. Zdaniem prof. Sobieckiego należałoby się zastanowić, czy nie trzeba uporządkować i ujednoczyć terminologię.

Zadano też kilka pytań dotyczących samej metody prowadzenia badań:

- o sposób doboru przedsiębiorstw do próby badawczej (prof. dr hab. S. Kowalczyk)

- o zakres badanego rynku (międzynarodowy, globalny) (prof. dr hab. J.W. Pietrewicz)

Zadano też inne pytania dotyczące prezentacji, w tym:

Pan Arkadiusz Zalewski spytał, czy praca będzie uzupełniona twardymi wskaźnikami pokazującymi przewagi konkurencyjne, czy też będzie oparta jedynie na danych z badania jakościowego.

Prof. Koziół zadał pytanie o to, jaki jest spodziewany popyt na wyniki tego typu badania, szczególnie ze strony instytucji polskich.

Prof. M. Poniatowska-Jaksch interesowało, które instytucje są badane: czy tylko formalne, czy też nieformalne.

Prof. Sobiecki spytał, na czym mogą polegać opisywane przewagi instytucjonalne.

Dr Sagan odpowiedział na część pytań. Następnie, odnosząc się do pozostałych pytań podkreślił, że przedstawiono wstępne wyniki badania. Nie jest jeszcze ostatecznie opracowany cały aparat pojęciowy wynikający z badań. Uznał, że część pytań może być potraktowana jako uwagi – i jako takie zostaną uwzględnione w końcowej analizie. Będzie ona oparta nie tylko na wynikach badania jakościowego, ale także na analizie dokumentów finansowych badanych przedsiębiorstw jak i informacjach o pozyskanych przez nie funduszach unijnych.

Następnie uczestnicy spotkania przedstawili swoje uwagi i sugestie dotyczące przedstawianej monografii. Niemal wszyscy podkreślali, że tematyka badania jest aktualna, a wstępne wyniki bardzo interesujące.

Wielu uczestników wskazało na zagrożenia wynikające z metodologii badania (prof. Kowalczyk, prof. Pietrewicz, prof. Łobejko, A. Zalewski). Podkreślano, że badania mają charakter jakościowy – w związku z tym przedstawione wyniki można uznać za wyniki incydentalne – opisanie przypadków – i na ich podstawie nie można przedstawiać wniosków generalnych. Przedstawione cele nie mogą być weryfikowane badaniem jakościowym. Na podstawie kilku przypadków nie można też formułować modeli. Badanie to nie jest bowiem badaniem reprezentatywnym.

Dodatkowo podkreślono, że różne branże i różne przedsiębiorstwa mogą się borykać z różnymi barierami instytucjonalnymi – i jest to czasem trudne do porównania.

Oprócz uwag metodologicznych uczestnicy debaty przekazali też prelegentowi sugestie merytoryczne:

Prof. Kowalczyk podkreślił, że bardzo ważne są w działaniu przedsiębiorstw instytucje nieformalne. Mogą mieć duży wpływ na przewagi konkurencyjne. Powinny więc być uwzględnione w badaniu. Mogą stanowić dużą wartość.

Prof. Pakulska wspomniała, że za mało jest wyeksponowany charakter międzynarodowy badania. Nie podkreślono na ile przewagi są wynikiem otoczenia instytucjonalnego polskiego, a na ile międzynarodowego. Podobnie w badaniu nie jest uwzględniony etap prowadzenia firmy – inaczej to wygląda na etapie powstawania firmy (zakładania działalności) a inaczej – gdy firma jest już w pełni dojrzała. P. Prof. zwróciła też uwagę na osadzenie badania i wniosków w teoriach.

Prof. Poniatowska-Jaksch zaproponowała, by nieco inaczej sformułować temat – powinien on brzmieć: instytucjonalne przewagi relacyjne przedsiębiorstwa międzynarodowego. To zawęży temat i pozwala uniknąć wielu trudności z definiowaniem pojęć.

Prof. Sobiecki podkreślił, że jako że monografia ma być dziełem habilitacyjnym, należy wykazać jej znaczny wkład w rozwój nauki. Trzeba bowiem wypełnić wymogi formalne. Uznał też za dobry pomysł prof. Poniatowskiej-Jaksch, by dookreślić badanie jako badanie przewag relacyjnych. Podkreślił też, że jego zdaniem instytucje nieformalne mogą w tym przypadku stanowić element kluczowy badania.

W końcowej części spotkania, prowadzący debatę Pan Rektor R. Sobiecki oddał głos Prelegentowi. Dr Sagan przypomniał, że przedstawiono wstępne wyniki badań. Podkreślił też, że nie było jego intencją wyciąganie wniosków generalnych. Zdaje sobie bowiem sprawę ze specyfiki badań jakościowych. Podziękował za wszystkie pytania i wskazówki, które przyczynią się do uporządkowania metody badawczej i przeformułowania celów pracy.

Pan Prof. R. Sobiecki podziękował dr Saganowi za wystąpienie i wszystkim za udział i dyskusję.

Opracowała Małgorzata Skrzek-Lubasińska